

Witold Rekowski*, Aleksandra Zubrzycka
AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W WARSZAWIE

SYTUACJA MATERIALNA A WYNIKI KSZTAŁCENIA STUDENTÓW WYCHOWANIA FIZYCZNEGO PODEJMUJĄCYCH PRACĘ ZAROBKOWĄ

Abstract

Effects of material status on educational performance
among physical education students gainfully employed

Background. The aim of the study was to present the quantitative and qualitative description of the phenomenon of students' gainful employment and determine if the work affects their functioning in the college. **Materials and methods.** The research included 412 full-time Master's degree students from Józef Piłsudski University of Physical Education. The self-designed questionnaire was used and the statistical analysis was performed. **Results.** The majority of respondents was not employed during the course of studies. Gainfully employed students were active both in the learned profession and in other areas. The most common reasons for taking gainful employment were: improvement of the financial situation, earning money for entertainment, acquiring new skills and experience. **Conclusion.** The socio-demographic situation does not affect the phenomenon of taking gainful employment. The field of study affects the employment. Gainful employment does not affect student's functioning in the college.

Key words: student's work, master's degree, gainful employment, the volume and nature of the work

Słowa kluczowe: praca studentów, studia magisterskie, praca zarobkowa, objętość i charakter pracy

WPROWADZENIE

Pokolenie dzisiejszych dwudziestoparolatków nazywane jest przez socjologów „pokoleniem X” (Kwiatkowski i Sirojć 2006). Charakteryzuje je brak zainteresowań, dążenie do przyjemności, natychmiastowości w zaspokajaniu potrzeb i brak myślenia o zajęciu wyższych pozycji społecznych czy sukcesie zawodowym. Obok tej grupy młodzieży wyłania się jednak jeszcze jeden typ ludzi – tzw. urodzeni zwycięzcy, cechujący się charyzmą, dużą pewnością siebie, tolerancją i otwartością na nowe wyzwania, ceniący sobie dobre wykształcenie i możliwość dalszego rozwoju oraz stawiający jakość życia ponad posiadanie. Osoby te myślą przyszłościowo, planują długoterminowo, chętnie zakładają własny biznes, przywiązując jednocześnie dużą wagę do swojego życia prywat-

nego i równowagi między nim a pracą zawodową. Grupa ta przez niektórych nazywana jest „generacją Y”. Studenci obecnych czasów bez wątplenia wpisują się w tę charakterystykę. Od lat 90. XX w. niezmiennie wzrasta wskaźnik skolaryzacji (wyrażony procentowo stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia; w przypadku szkolnictwa wyższego to wiek 19–24 lat) – do roku akademickiego 2010/2011, w ciągu 10 lat, wzrósł on z 12,9% do 53,8% (Gontarek i wsp. 2013). „Pokoleniu Y” oprócz wszystkich wymienionych cech przypisyuje się opóźnianie wejścia w dorosłe życie, co zazwyczaj przejawia się jako przedłużanie czasu mieszkania z rodzicami i bycia od nich uzależnionym.

Temu ostatniemu zdaje się przeczyć coraz częściej obserwowane i stale rosnące zjawisko podejmowania pracy zarobkowej przez studentów. Do niedawna czas studiów był cza-

* Autor korespondencyjny

sem nauki i przygotowania do wykonywania przyszłego zawodu. Wydawało się, że uczący się nie mają fizycznych możliwości podejmowania dodatkowej pracy zarobkowej w trakcie studiów. Opublikowany w 2011 r. międzynarodowy raport z badań Eurostudent IV (skupiający się na społecznych i ekonomicznych warunkach życia studentów w 24 krajach) informuje, że aż 72% polskich studentów, podejmując naukę w szkołach wyższych, pracuje zarobkowo (Orr i wsp. 2011). Zjawisko to jest jednocześnie coraz częściej monitorowane przez wiele portali internetowych i agencji badań rynku, co świadczy o jego dużej skali. Z raportów firmy Deloitte i Katedry Rozwoju Kapitału Ludzkiego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie wynika, że pracujący w trakcie nauki studenci w 2012 r. stanowili 68% wszystkich badanych, a w roku 2013 już 90% mogło pochwalić się podejmowaniem podczas studiów określonej formy pracy zarobkowej (Mlost i wsp. 2010, Frańczak i Mlost 2013).

Jak wynika z planów studiów opartych na standardach kształcenia na różnych kierunkach, studia magisterskie pochłaniają zdecydowanie mniejszy procent budżetu czasu studenta niż studia licencjackie, nadal jednak jest to procent duży (Dz.U. nr 164, poz. 1166; Dz.U. nr 180, poz. 1407). Trzy podstawowe kierunki kształcenia – fizjoterapia, wychowanie fizyczne (WF) oraz turystyka i rekreacja (TiR) – wykładane w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie są tego dobrym przykładem. Studenci fizjoterapii mają do odbycia w trakcie 4 semestrów, trwających łącznie 60 tygodni dydaktycznych, 2300 godzin zajęć i praktyk. W przypadku studentów dwóch pozostałych kierunków sytuacja wydaje się nieco bardziej komfortowa – zarówno studenci WF, jak i TiR muszą odbyć około 900 godzin zajęć w ciągu wspomnianych 60 tygodni. Na kierunkach tych studentów obowiązują także praktyki studenckie, co dodatkowo zwiększa godzinowe obciążenie ich budżetu czasu.

CEL BADAŃ

Biorąc pod uwagę obciążenie studenckich budżetów czasu nauk i coraz częstsze tłuma-

czenia przez studentów swoich nieobecności na zajęciach uczelnianych podejmowaniem w tym czasie pracy zarobkowej, postanowiono sprawdzić, jak omawiane zjawisko wygląda w warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego. Szukano podobieństw i ewentualnych różnic między badanymi studentami oraz opisaną w przytoczonych raportach sytuacją studentów polskich generalnie.

Szczegółowe obszary zainteresowania autorów ujęte zostały w następujących pytaniach badawczych:

1. Jaki jest zakres ilościowy i jakościowy podejmowania pracy zarobkowej przez studentów i czy jest on uzależniony od kierunku kształcenia?

2. Jaka część budżetów czasu studentów przeznaczana jest przez nich na pracę zarobkową?

3. Jak kształtują się uzyskiwane przez studentów zarobki?

4. Jakie są motywy podejmowania pracy zarobkowej przez studentów?

5. Jak podejmowanie pracy przez studentów wpływa na ich sytuację w uczelni, wyrażoną średnią ocen, poziomem akceptacji roli zawodowej i zadowoleniem ze studiów?

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Badania przeprowadzono w roku 2012 wśród 412 studentów studiów stacjonarnych II stopnia na kierunkach: fizjoterapia, WF oraz TiR (stanowiących odpowiednio dla wymienionych kierunków 22,5%, 42,5% i 35% ogółu badanych) warszawskiej AWF. Średnia wieku badanych wynosiła $23,54 \pm 1,02$ roku. Większość (58,5%) wśród nich stanowiły kobiety.

Badania przeprowadzono metodą audytoryjną, używając autorskiego kwestionariusza wywiadu, który składał się z kilku części związanych z pracą zarobkową w trakcie nauki, doskonaleniem zawodowym i sytuacją społeczno-demograficzną ankietowanych. Badani wypełniali go anonimowo i zostali poinformowani, że zebrane dane służyć będą jedynie celom naukowym.

Otrzymane dane poddano analizie statystycznej, wykorzystując do tego celu program komputerowy IBM SPSS Statistics 21. Zasto-

sowano metody dedykowane zmiennym nominalnym i porządkowym (test χ^2 Pearsona i miara siły związku V-Cramera).

WYNIKI

Prezentację wyników badań autorzy rozpoczynają od opisu deklarowanej przez badanych sytuacji materialnej rodzin, z których pochodzą. Sytuacja ta została potraktowana jako wskaźnik statusu społeczno-ekonomicznego rodzin. Badanych proszono, aby ocenili sytuację swych rodzin, przyjmując za standard oceny średni dochód na głowę netto w gospodarstwach domowych w Polsce w roku 2011, który wyniósł 1250 zł.

Zdecydowana większość studentów wszystkich kierunków określiła tę sytuację jako lepszą niż przeciętna w Polsce. Wśród studentów fizjoterapii odpowiedź taką podało 53,7%, WF – 52,7%, a TiR – aż 64,8% badanych. Pozostali studenci fizjoterapii oraz TiR w większości uznali sytuację swych rodzin za taką jak przeciętna w Polsce (odpowiednio 31,2% oraz 20,1%). Jedynie po 15,1% studentów tych kierunków oceniło ją jako

gorszą niż przeciętna. Nieco inaczej przedstawiało się to w przypadku studentów WF, bowiem aż 26,4% badanych określiło sytuację swych rodzin jako gorszą niż przeciętna, najmniej natomiast (20,9%) było tych, którzy uznali ją za przeciętną (tab. 1). Rozkłady w tabeli są istotne statystycznie i wskazują na studentów TiR jako na grupę o najkorzystniejszej sytuacji materialnej.

Niżej zostaną przedstawione wyniki opisujące sytuację studiowania badanych przedstawioną w tabelach od 2 do 10. Zawarte w nich rozkłady nie są istotne statystycznie, jednak w większości z nich analiza profili procentowych ujawnia dające się interpretować tendencje wskazujące na istnienie związków pomiędzy analizowanymi zmiennymi. Konstruując wskaźnik określony jako poziom akceptacji przez studentów ich przyszłych ról zawodowych, zadano dwa pytania o hipotetycznym charakterze: pierwsze dotyczyło ponownego wyboru przez badanego kierunku studiów, drugie – zachowań ankietowanego w przypadku wyboru kierunku studiów przez jego dziecko. Za pełną akceptację uznawano wybór studiowanego kierunku dla siebie i dla dziecka, a za częściową

Tab. 1. Sytuacja materialna badanych [%]

Kierunek studiów	Sytuacja materialna rodziny			Ogółem
	gorsza niż przeciętna	taka jak przeciętna w Polsce	lepsza niż przeciętna	
Fizjoterapia ($n = 93$)	15,1	31,2	53,7	100,0
WF ($n = 91$)	26,4	20,9	52,7	100,0
TiR ($n = 139$)	15,1	20,1	64,8	100,0
Ogółem ($n = 323$)	18,3	23,5	58,2	100,0

χ^2 Pearsona = 9,626; $p = 0,047$
V-Cramera = 0,122; $p = 0,047$

Tab. 2. Wskaźnik poziomu akceptacji roli zawodowej [%]

Kierunek studiów	Wskaźnik akceptacji roli zawodowej			Ogółem
	pełna	częściowa	odrzućcie	
Fizjoterapia ($n = 92$)	47,8	40,2	12,0	100,0
WF ($n = 175$)	64,6	27,4	8,0	100,0
TiR ($n = 143$)	30,1	57,3	12,6	100,0
Ogółem ($n = 410$)	48,8	40,7	10,5	100,0

χ^2 Pearsona = 38,345; $p = 0,001$
V-Cramera = 0,216; $p = 0,001$

Tab. 3. Uzyskana w poprzednim semestrze średnia ocen [%]

Kierunek studiów	Średnia ocen		Ogółem
	4,0 i niższa	4,1 i wyższa	
Fizjoterapia ($n = 93$)	41,9	58,1	100,0
WF ($n = 175$)	55,4	44,6	100,0
TiR ($n = 144$)	27,1	72,9	100,0
Ogółem ($n = 412$)	42,5	57,5	100,0

χ^2 Pearsona = 25,991; $p = 0,001$

V-Cramera = 0,251; $p = 0,001$

Tab. 4. Zadowolenie ze studiów [%]

Kierunek studiów	Zadowolenie ze studiów			Ogółem
	niezadowolony	ani tak, ani nie	zadowolony	
Fizjoterapia ($n = 93$)	28,0	19,4	52,6	100,0
WF ($n = 175$)	21,1	10,3	68,6	100,0
TiR ($n = 144$)	27,1	30,5	42,4	100,0
Ogółem ($n = 412$)	24,8	19,4	55,8	100,0

χ^2 Pearsona = 28,271; $p = 0,001$

V-Cramera = 0,185; $p = 0,001$

– wybór studiowanego kierunku dla siebie i niewybranie go dla dziecka. Odrzucający rolę zawodową nie wybierali go ani dla siebie, ani dla dziecka (tab. 2). Biorąc pod uwagę badanych ogółem, można stwierdzić, że prawie połowa z nich (48,8%) w pełni identyfikowała się z wykonywanym w przyszłości zawodem. Jeśli jednak przyrzeć się odpowiedziom studentów poszczególnych kierunków, to widać, że proporcje te zmieniają się. Studenci fizjoterapii w 47,8% w pełni akceptowali swe role zawodowe, częściowo robili to w 40,2% i w 12% rolę tę odrzucali. Proporcje odpowiedzi studentów WF kształtowały się podobnie – 64,6% w pełni akceptowało rolę zawodową, 27,4% akceptowało ją częściowo, a 8% badanych odrzucało. Wśród studentów TiR sytuacja przedstawiała się zdecydowanie inaczej – wyraźna ich większość (57,3%) częściowo akceptowała swoją rolę zawodową. Pełną akceptację zadeklarowało 30,1%, a całkowite odrzucenie – 12,6% badanych.

Na pytanie o średnią ocen uzyskanych w poprzednim semestrze większość (58,1%) studentów fizjoterapii i zdecydowana większość (72,9%) studentów TiR wskazała średnią 4,1 i powyżej. Wśród studentów WF więcej (55,4%) było natomiast osób deklarujących średnią 4,0 i niższą (tab. 3).

Respondentów zapytano też o zadowolenie ze studiów, na które uczęszczają. Ponad połowa (52,6%) studentów fizjoterapii stwierdziła, że jest ze studiów tych zadowolona, a 28% wskazało odpowiedź negatywną. Studenci WF w większości (68,6%) uznali się za zadowolonych, część z nich (21,1%) jednak wyraziła zdecydowane niezadowolenie. W przypadku studentów TiR większość (42,4%) była zadowolona ze swojego kierunku studiów. Jednocześnie jednak duża grupa (30,5%) wypowiedziała się na ten temat niejednoznacznie (ani zadowolony, ani niezadowolony), 27,1% podało natomiast odpowiedź negatywną (tab. 4).

Opisując zjawisko pracy badanych studentów, podzielono ich na pracujących w wyuczonym podczas studiów licencjackich zawodzie i takich, którzy wykonywali prace z zawodem niezwiązane.

W odniesieniu do głównego obszaru zainteresowań autorów, a mianowicie pracy zarobkowej studentów, warto zauważyć, że większość ogółu badanych (64,1%) nie podejmowała w trakcie studiów pracy w zawodzie. Najmniej aktywnych zawodowo osób (30,6%) studiowało na kierunku TiR, wśród studentów fizjoterapii osoby takie stanowiły 38,7%, a wśród WF – 38,9%. W przypadku

Tab. 5. Podejmowanie pracy zarobkowej w trakcie studiów – praca w zawodzie [%]

Kierunek studiów	Aktualna praca w zawodzie		Ogółem
	nie pracuję	pracuję	
Fizjoterapia (n = 93)	61,3	38,7	100,0
WF (n = 175)	61,1	38,9	100,0
TiR (n = 144)	69,4	30,6	100,0
Ogółem (n = 412)	64,1	35,9	100,0

χ^2 Pearsona = 2,771; $p = 0,250$
V-Cramera = 0,082; $p = 0,250$

Tab. 6. Podejmowanie pracy zarobkowej w trakcie studiów – praca niezwiązana z zawodem [%]

Kierunek studiów	Aktualna praca niezwiązana z zawodem		Ogółem
	nie pracuję	pracuję	
Fizjoterapia (n = 93)	61,3	38,7	100,0
WF (n = 175)	60,0	40,0	100,0
TiR (n = 144)	56,3	43,7	100,0
Ogółem (n = 412)	59,0	41,0	100,0

χ^2 Pearsona = 0,724; $p = 0,696$
V-Cramera = 0,042; $p = 0,696$

pracy niezwiązanej z zawodem wyuczonym proporcje okazały się podobne – 38,7% studentów fizjoterapii, 40% WF i 43,7% TiR podejmowało taką pracę. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 5 i 6.

Aktywnych zarobkowo badanych poproszono o wskazanie motywów podjęcia pracy w trakcie studiów. Najwyżej ocenianymi motywami, niezależnie od studiowanego kierunku, okazały się: poprawa sytuacji materialnej (52,4%), zdobycie pieniędzy na przyjemności (47,3%), zdobycie pieniędzy na utrzymanie (40,4%), zdobycie dodatkowych umiejętności (39,2%) oraz doświadczenia zawodowego (35,3%). Motywem najrzadziej (21,9%) wskazywanym była poprawa atrakcyjności dla przyszłych pracodawców. Wśród studentów poszczególnych kierunków studiów proporcje te nieco różniły się procentowo, wszyscy dokonali jednak podobnych wyborów co do wagi wymienionych motywów podejmowania pracy zarobkowej w trakcie nauki.

Na pracę w zawodzie wyuczonym studenci fizjoterapii przeznaczali średnio 10,63 godziny, pracując najczęściej 2 (34%) lub 5 (25,5%) dni w tygodniu. Otrzymywali za to wynagrodzenie w wysokości najczęściej

(31,8%) 51 zł i więcej za godzinę. Spora grupa osób (22,7%) pracowała jednak również w zawodzie za stawkę niższą lub równą 20 zł za godzinę. Studenci WF w zawodzie wyuczonym pracowali średnio 19,02 godziny tygodniowo, przeważnie 5 (42,4%) lub 4 (25%) dni w tygodniu i zarabiali najczęściej (28,4%) do 20 zł za godzinę. Stosunkowo spora ich grupa (21,6%) za wykonaną pracę otrzymywała także stawkę 21–30 zł za godzinę. W przypadku studentów TiR budżet czasu przeznaczany na pracę związaną z zawodem wynosił średnio 25,66 godziny, przeważnie przez 5 (35,8%) lub 4 (28,3%) dni w tygodniu. Zazwyczaj (42,6%) otrzymywanym wynagrodzeniem była stawka do 20 zł za godzinę pracy. Studenci wszystkich omawianych kierunków najrzadziej (6% ogółu badanych) wskazywali natomiast, że otrzymywali wynagrodzenie za swą pracę w innej formie (pensją, szara strefa) i w grupie tej znalazły się jedynie osoby studiujące TiR.

Praca inna, niezwiązana z zawodem wyuczonym, wykonywana była przez studentów fizjoterapii średnio przez 17,15 godziny 2 (36,4%) lub 3 (27,3%) dni w tygodniu. Otrzymywali oni za nią najczęściej (37%) wynagrodzenie w wysokości 21–30 zł za go-

dzinę. Studenci WF na pracę taką przeznaczali średnio 24,31 godziny, przeważnie przez 5 (34,9%) lub 4 (20,2%) dni tygodniowo i większość z nich (61,1%) otrzymywała tę samą stawkę, co wspomniani wcześniej przyszli fizjoterapeuci. Osoby studiujące TiR poświęcały natomiast na pracę niezwiązaną z zawodem wyuczonym 23,59 godziny 5 (33,7%) lub 4 (18,9%) dni w tygodniu. Większość (65,3%) z nich otrzymywała za godzinę takiej pracy 21–30 zł.

Badani zapytani zostali również o to, czy pracując zarobkowo w zawodzie wyuczonym, łączą wykonywanie tej pracy z odbywaniem studenckich praktyk zawodowych. Studenci fizjoterapii w 41,3% zadeklarowali, że częściowo łączą oba te obowiązki, 17,4% z nich natomiast stwierdziło, że wszystkie praktyki studenckie zalicza w taki właśnie sposób. W przypadku studentów WF oraz TiR zdecydowana większość (odpowiednio 77,3% i 74,5%) wskazała odpowiedź negatywną, a więc odbywanie praktyk niezależnie od podejmowania pracy zarobkowej. Jedynie 6,8% studentów WF oraz 12,7% TiR zadeklarowało, że wszystkie praktyki zalicza w trakcie pracy.

Uwzględniając płeć studentów, stwierdzono, że kobiety rzadziej (31,1%) podejmowały

pracę w zawodzie wyuczonym, natomiast częściej (45,6%) – pracą inną. W przypadku mężczyzn proporcje między rodzajami podejmowanej pracy były odwrotne. W zawodzie pracowało 42,7% z nich, a inną pracą zarobkową wykonywało 34,5%.

Próbowano również odpowiedzieć na pytanie o wpływ sytuacji materialnej rodzin studentów na podejmowanie pracy zarobkowej. Okazało się, że wśród osób oceniających swoją sytuację jako gorszą niż przeciętna 58,1% pracowało zarobkowo. Osoby uznające, że żyją na przeciętnym poziomie były aktywne w 44,6%. W przypadku osób pozostających w sytuacji materialnej lepszej niż przeciętna w Polsce pracowało natomiast 72,9% (tab. 7).

Chcąc określić oddziaływanie podejmowania zatrudnienia w trakcie studiów na karierę edukacyjną w uczelni, poszukiwano zależności między aktywnością zarobkową a uzyskiwaną przez studentów średnią ocen. Okazało się, że wśród osób pracujących zarobkowo podczas studiów większość (58,4%) pochwalić się mogła średnią 4,1 lub wyższą. W przypadku studentów biernych zarobkowo również większość (54,8%) deklarowała uzyskanie takiej średniej (tab. 8).

Podejmowanie pracy przez studentów zestawiono również z opisanym wcześniej

Tab. 7. Sytuacja materialna badanych a podejmowanie pracy zarobkowej [%]

Sytuacja materialna	Podejmowanie pracy w trakcie studiów		Ogółem
	nie pracuję	pracuję	
Gorsza niż przeciętna ($n = 59$)	41,9	58,1	100,0
Taka jak przeciętna w Polsce ($n = 76$)	55,4	44,6	100,0
Lepsza niż przeciętna ($n = 188$)	27,1	72,9	100,0
Ogółem ($n = 323$)	42,5	57,5	100,0

χ^2 Pearsona = 2,436; $p = 0,296$
V-Cramera = 0,087; $p = 0,296$

Tab. 8. Podejmowanie pracy zarobkowej a uzyskana średnia ocen [%]

Podejmowanie pracy	Średnia ocen		Ogółem
	4,0 i niższa	4,1 i wyższa	
Nie pracuje ($n = 104$)	45,2	54,8	100,0
Pracuje ($n = 308$)	41,6	58,4	100,0
Ogółem ($n = 412$)	42,5	57,5	100,0

χ^2 Pearsona = 0,420; $p = 0,517$
V-Cramera = 0,032; $p = 0,517$

Tab. 9. Podejmowanie pracy zarobkowej a wskaźnik akceptacji roli zawodowej [%]

Podejmowanie pracy	Wskaźnik akceptacji roli zawodowej			Ogółem
	pełna	częściowa	odrzućcie	
Nie pracuje ($n = 104$)	43,3	41,3	15,4	100,0
Pracuje ($n = 306$)	50,7	40,5	8,8	100,0
Ogółem ($n = 412$)	48,8	40,7	10,5	100,0

χ^2 Pearsona = 4,067; $p = 0,131$

V-Cramera = 0,100; $p = 0,131$

Tab. 10. Podejmowanie pracy zarobkowej a zadowolenie ze studiów [%]

Podejmowanie pracy	Zadowolenie ze studiów			Ogółem
	niezadowolony	ani tak, ani nie	zadowolony	
Nie pracuje ($n = 104$)	24,0	21,2	54,8	100,0
Pracuje ($n = 308$)	25,0	18,8	56,2	100,0
Ogółem ($n = 412$)	24,8	19,4	55,8	100,0

χ^2 Pearsona = 0,271; $p = 0,873$

V-Cramera = 0,026; $p = 0,873$

wskaźnikiem akceptacji roli zawodowej. Wśród osób pracujących zarobkowo 50,7% w pełni akceptowało swoją rolę zawodową, 40,5% robiło to częściowo, a 8,8% odrzucało tę rolę. Osoby, które nie podejmowały zatrudnienia, również w większości akceptowały tę rolę – w pełni (43,3%) lub częściowo (41,3%). Dokładne wyniki przedstawiono w tabeli 9.

Analizując zależność między podejmowaniem zatrudnienia a zadowoleniem z odbywanych studiów, można stwierdzić, że wśród osób aktywnych zarobkowo większość (56,2%) wyraziła zadowolenie, jednocześnie jednak 25% podało odpowiedź negatywną. W przypadku osób biernych zarobkowo proporcje odpowiedzi rozkładały się podobnie – 54,8% badanych było zadowolonych ze studiów, 24% – niezadowolonych, a pozostali (21,2%) podali odpowiedź niejednoznaczną (tab. 10).

DYSKUSJA

Jak wynika z przedstawionych badań, motyw, którymi kierują się studenci, podejmując pracę zarobkową podczas nauki w szkole wyższej, są różne. Jednym z podstawowych

jest chęć zarobienia pieniędzy, dzięki którym są w stanie się utrzymać. Z kształceniem wyższym bowiem wiążą się wydatki, podzielone przez twórców raportu z badań Eurostudent IV na koszty życia (zakwaterowanie, transport, codzienne wydatki, aktywność społeczna) i koszty nauki (czesne, opłaty egzaminacyjne, zakupy materiałów niezbędnych do nauki itp.). Studenci są jednocześnie grupą społeczną charakteryzującą się aktywnością w obrębie sfer społecznych traktowanych jako rozrywka – prowadzą bogate życie kulturalne i towarzyskie, a to pociąga za sobą następne koszty (Orr i wsp. 2011).

W przypadku polskich studentów aż 81% ich całkowitych finansów przeznaczanych jest na wydatki związane z codziennym utrzymaniem (Orr i wsp. 2011). Kwestię tę poruszył również Jarecki (2010), który w swojej pracy do źródeł zasilania studenckich portfeli – oprócz pracy i pomocy rodziców – dodaje oszczędności, stypendia naukowe i socjalne, stypendia od przedsiębiorstw i innych organizacji, renty rodzinne lub zdrowotne, studenckie kredyty i inne. Według raportu (Orr i wsp. 2011) średni miesięczny przychód polskiego studenta mieszkającego w domu rodzinnym wynosi 310 € (1286 zł), z czego 59% pochodzi z własnej pracy zarobkowej. W

przypadku osób niemieszkających z rodzicami kwota ta wzrasta do około 583 € (2419 zł), przy czym wlicza się w nią także pomoc finansową nieotrzymywaną w formie gotówki.

Kolejnym motywem podejmowania pracy zarobkowej przez osoby studiujące jest chęć doskonalenia swoich umiejętności i nabywania nowej wiedzy. Studenci wyraźnie zdają sobie sprawę z wagi posiadania doświadczenia zawodowego, co też deklarują – w maju 2012 r. 80% badanych przez firmę Deloitte stwierdziło, że absolwent uczelni bez doświadczenia zawodowego ma niewielkie szanse na zdobycie pracy, a w kwietniu 2013 r. osób takich było jeszcze więcej (Mlost i wsp. 2010, Frańczak i Mlost 2013). Uczący się dobrze wiedzą, że posiadanie dyplomu ukończenia szkoły wyższej jest w dzisiejszych realiach niewystarczające, aby znaleźć pracę. Brak doświadczenia oznacza bowiem dla pracodawcy potrzebę przeszkolenia nowego pracownika i wdrożenia go do pracy, co niesie ze sobą koszty i pochłania czas. Często koszty te przekreślają szanse młodych ludzi bez dodatkowych umiejętności na zatrudnienie (co później skutkuje dużym odsetkiem młodych bezrobotnych). Dodatkowe umiejętności i kwalifikacje wybiegające poza ramy wiedzy wyniesionej z uczelni wyższej studenci mogą zdobywać również w trakcie kursów, szkoleń zawodowych i różnego rodzaju warsztatów. Każdy udział w tego typu przedsięwzięciach to jednak wydatek rzędu minimum kilkudziesięciu złotych (a nierzadko nawet kilku tysięcy), w związku z czym gdzieś należy fundusze na takie uczestnictwo znaleźć.

Uzyskane przez autorów dane potwierdzają przytoczone wyniki badań – zarówno międzynarodowych, jak i polskich – dotyczące aktywności zarobkowej studentów w trakcie nauki. W przypadku badanej grupy podejmowanie takiej aktywności zadeklarował zdecydowanie mniejszy procent badanych niż we wspomnianych wcześniej raportach. Wiąże się to być może ze specyfiką poszczególnych kierunków studiów, które wybrali badani, ale także z tym, że zdecydowana większość z nich swoją sytuację materialną określiła jako przeciętną lub lepszą. Jak wspomniano, to właśnie poprawa sytuacji materialnej i chęć zdobycia pieniędzy na

utrzymanie należą do podstawowych motywów podejmowania pracy podczas nauki w szkole wyższej. Być może więc stosunkowo duża grupa badanych biernych zarobkowo aktywności tej nie podejmuje ze względu na brak takiej potrzeby.

Najczęstsze motywy decydowania się na pracę zarobkową przez studentów pokrywają się z wymienianymi w badaniach europejskich i polskich. Zdobycie pieniędzy na utrzymanie i poprawę sytuacji materialnej zdają się największą motywacją dla ankietowanych. Widać jednak również, że zdecydowanie wpisują się oni w „pokolenie Y”, myślące przyszłościowo i dbające o swój rozwój, dużą wagę przywiązują bowiem do zdobywania dodatkowych umiejętności oraz doświadczenia (Gontarek i wsp. 2013). Co ciekawe, wśród badanych studentów bardzo popularnym motywem podejmowania pracy okazało się także uzyskanie środków na przyjemności, co pokazuje, że oprócz myślenia o swej przyszłej karierze zawodowej myślą oni także hedonistycznie, nie odmawiając sobie rozrywek i urozmaicając czas wolny.

Studenci wymienionych trzech kierunków studiów pracowali zarówno w zawodach wyuczonych, jak i podejmowali prace z zawodami tymi niezwiązane – i takich osób było nieco więcej. Szczególnie widać to wśród studentów TiR, których zdecydowana większość podejmowała prace niezwiązane z kierunkiem studiów. Wynikać to może z tego, że praca w zawodzie fizjoterapeuty czy nauczyciela WF jest pracą bardziej specyficzną niż praca zawodowa po ukończeniu TiR. Być może więc studenci dwóch pierwszych kierunków już w trakcie nauki decydują się na pracę w zawodzie, aby zdobyć jak najwięcej doświadczenia niezbędnego w przyszłej karierze po studiach. Przyczyna może tkwić jednocześnie w realiach obecnego rynku pracy, które sprawiają, że studenci w dużej mierze decydują się na podejmowanie pracy w zawodzie innym niż wyuczony.

Wyniki przeprowadzonych badań pokazują, że za pracę w zawodzie studenci otrzymywali bez wątpienia wyższe wynagrodzenie niż za pracę z zawodem niezwiązaną. Okazuje się zatem, że wiedza i umiejętności wyniesione ze studiów pozwalają podejmować pracę bardziej kwalifikowaną i dającą

większy zysk. Związane jest to często również z tym, że inne prace podejmować mogą także osoby, które nie posiadają wykształcenia wyższego, a więc i umiejętności od nich wymagane są mniejsze.

Studenci fizjoterapii, jak wspomniano wcześniej, mieli zdecydowanie mniej czasu wolnego, co związane jest z liczbą zajęć, które odbywać muszą w uczelni (Dz.U. nr 164, poz. 1166; Dz.U. nr 180, poz. 1407). Wyniki badań potwierdzają wstępną hipotezę autorów, mówiącą o tym, że podejmowanie zatrudnienia jest częstsze w przypadku osób studiujących na kierunkach mniej obciążających budżet czasu studenta. Wyraźnie widać, że studenci WF oraz TiR przeznaczali na podejmowanie pracy – zarówno w zawodzie, jak i poza nim – większą liczbę godzin oraz dni w tygodniu. Świadczy to o mniejszej ilości czasu, jaki muszą poświęcić na naukę w uczelni.

Potwierdza to również fakt, że to właśnie studenci WF oraz TiR w zdecydowanej większości nie łączyli pracy zarobkowej z odbywaniem praktyk studenckich. Pierwszą przyczyną może być duża ilość wolnego czasu, która pozwala im wykonywać oba obowiązki niezależnie od siebie, drugą natomiast – procent osób podejmujących pracę niezwiązaną z zawodem, która to praca może polegać na wykonywaniu całkiem innych obowiązków niż wymagane w ramach praktyk studenckich. Warto jednocześnie zauważyć, że studenci fizjoterapii, mimo niewielkiego budżetu czasu, jaki mogą przeznaczyć na podejmowanie pracy zarobkowej, łączyli pracę z praktykami studenckimi. Świadczy to nie tylko o umiejętności odpowiedniego zorganizowania swojego czasu w celu wypełnienia wszystkich obowiązków, ale również o umiejętności połączenia przyjemnego z pożytecznym – łącząc bowiem pracę z praktykami, otrzymują oni wynagrodzenie i jednocześnie uzyskują zaliczenie praktyk wymagane w uczelni.

Druga z hipotez zaproponowanych przez autorów, związana z wpływem sytuacji materialnej na podejmowanie pracy zarobkowej, została odrzucona. Z przeprowadzonych badań nie wynika bowiem jednoznacznie, by niższa niż przeciętna sytuacja materialna rodziny skłaniała studentów do częstszego

podejmowania aktywności zarobkowej. Studenci określający swą sytuację jako przeciętną lub lepszą i decydujący się na podejmowanie takiej pracy stanowią podobny procent do tych biedniejszych. Wszystkie trzy grupy różnić się tu mogą znacznie motywami podejmowania tej pracy – dla jednych będzie to chęć poprawy swej sytuacji ekonomicznej, a dla drugich – chęć zarobienia pieniędzy na przyjemności czy zdobycia doświadczenia.

Przeprowadzone badania wskazują również, że podejmowanie pracy zarobkowej podczas studiów nie wpływa negatywnie na karierę edukacyjną w uczelni. Przeważająca bowiem większość studentów aktywnych zarobkowo pochwalić się mogła średnią uzyskiwanych ocen na poziomie 4,1 i wyższym. Bardzo duży procent pracujących badanych zadeklarował również, że w pełni lub częściowo akceptuje swoją przyszłą rolę zawodową i że jest zadowolony z odbywanych studiów. Dane te pozwalają więc odrzucić ostatnią z zaproponowanych hipotez roboczych.

WNIOSKI

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań wyciągnięto następujące wnioski:

1. Studenci warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego to osoby aktywne, potrafiące wypełniać wiele obowiązków w jednym czasie i myślące o swojej przyszłej karierze zawodowej. Oprócz poprawy swojej sytuacji materialnej dużą wagę przywiązują do zdobywania doświadczenia i nowych umiejętności. Chcą jak najszybciej wkroczyć na rynek pracy, nie czekając na ukończenie szkoły wyższej, tylko łącząc naukę w niej z pracą zarobkową. Nie zapominają jednocześnie o czasie i środkach na przyjemności.

2. Sytuacja społeczno-demograficzna badanych nie wpływa istotnie na podejmowanie przez nich pracy. Studenci z rodzin biedniejszych podejmują pracę zarobkową, studenci będący w lepszej sytuacji materialnej robią to również.

3. Podejmowanie aktywności zarobkowej nie wpływa na funkcjonowanie studentów w uczelni. Oznacza to więc, że swoje obowiązki uczelniane wypełniają oni z należytą

uwagą i są w stanie sprostać obowiązkowi dodatkowym, jakie narzuca im aktywność zawodowa. Świadczy to o dużej umiejętności zorganizowania swojego czasu.

4. Stopień obciążenia budżetu czasu studentów liczbą zajęć w uczelni (związany ze studiowanym kierunkiem) wpływa na podejmowanie przez nich pracy zarobkowej. Aktywność zarobkową deklarowali studenci wszystkich trzech omawianych kierunków, jednak to właśnie ci mniej obciążeni czasowo poświęcali na tę aktywność zdecydowanie większą liczbę godzin i dni w tygodniu.

BIBLIOGRAFIA

- Frańczak H., Mlost Ł. (2013) Pierwsze kroki na rynku pracy. Międzynarodowe badanie studentów i absolwentów, http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Deloitte_PierwszeKrokiNaRynkuPracy_2013_1.pdf [15.12.2013].
- Gontarek J., Politańska J., Stanisławski P. (2013) Problemy ludzi młodych na rynku pracy. Stanowisko Forum Młodych Lewiatan na temat sytuacji ludzi młodych na rynku pracy – propozycja działań zmierzających do redukcji bezrobocia, Forum Młodych Lewiatan, Warszawa.
- Jarecki W. (2010) Praca i dochody studentów, *Polityka Społeczna*, 1 (430), 21–25.
- Kwiatkowski S.M., Sirojć Z. (red.) (2006) Młodzież na rynku pracy. Od badań do praktyki, OHP Komenda Główna, Warszawa.
- Mlost E., Czyżowicz-Lorek B., Rostowski T. (2010) Pierwsze kroki na rynku pracy. Ogólnopolskie badanie studentów i absolwentów, http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Deloitte_PierwszeKrokiNaRynkuPracy_2013_1.pdf. [15.12.2013]
- Orr D., Gwosć C., Netz N. (2011) Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of indicators. Final report. Eurostudent IV 2008–2011, W. Bertelsmann, Bielefeld.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki, Dz.U., nr 164, poz. 1166.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki, Dz.U., nr 180, poz. 1407.

Praca wpłynęła do Redakcji: 29.05.2014

Praca została przyjęta do druku: 12.03.2015

Adres do korespondencji:

Witold Rekowski

Wydział Rehabilitacji

Katedra Psychospołecznych Podstaw Rehabilitacji i Bioetyki

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego

ul. Marymoncka 34

00-968 Warszawa

e-mail: wrekowski@gmail.com